DB NOVEMBER 61

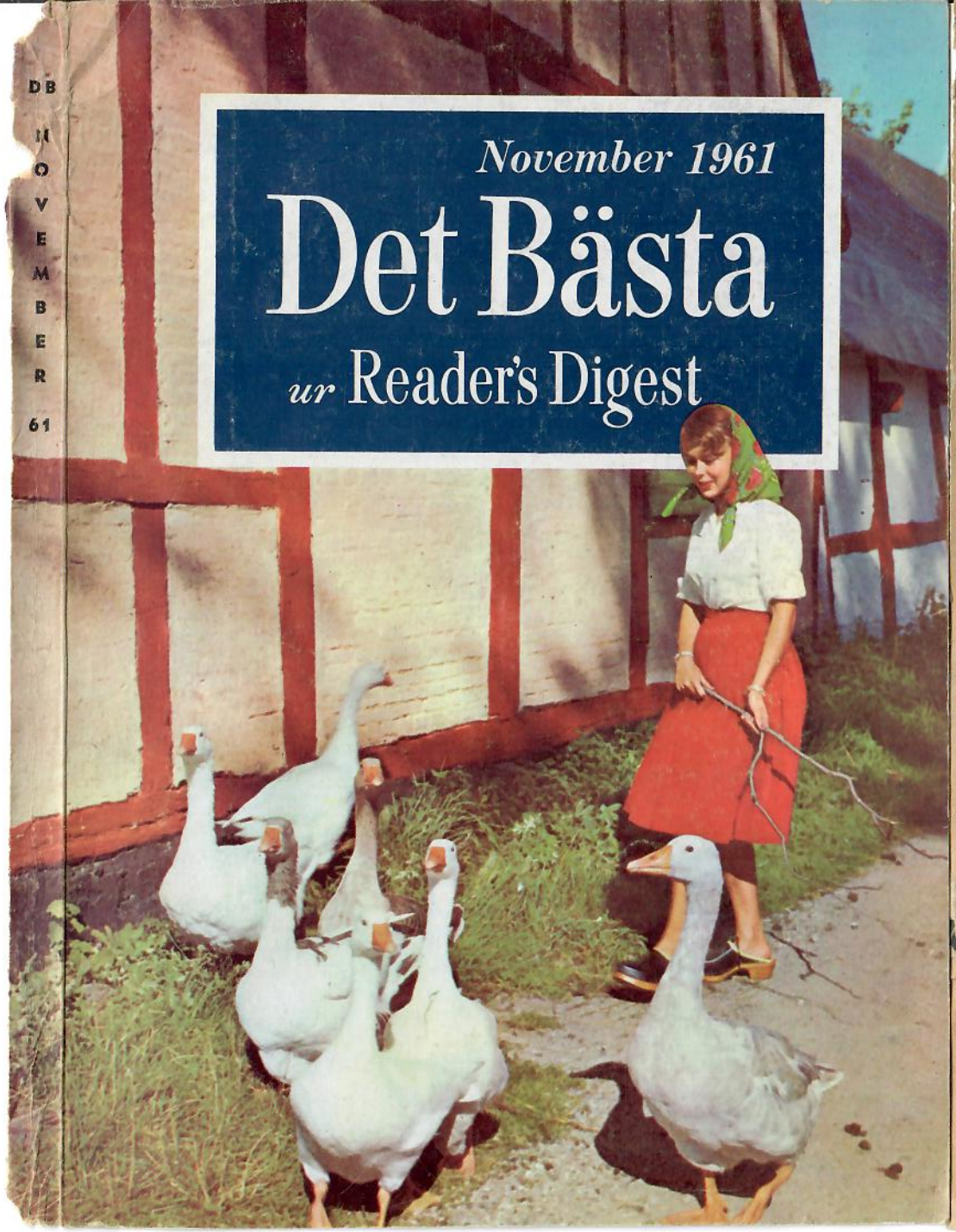

November 1961

Det Bästa

ur Reader's Digest

Sanningen om Cuba-fiaskot

Hur kunde en så hårresande felbedömning ske? Steg för steg analyseras här de beslut som ledde fram till den olycksaliga invasionen

Sammandrag ur Saturday Evening Post STEWART ALSOP

PÅ MORGONEN den 20 april i år, medan Fidel Castros armé som bäst sopade bort de ömkliga resterna av den USA-stödda kubanska invasionsstyrkan, sa en sammanbiten och allvarlig president Kennedy till en grupp tidningsmän: "Vi kan alla dra hälsosamma lärdomar av denna sorgliga historia. Somliga av dem är kanske alltjämt höljda i dunkel och behöver ytterligare klarläggas. Men några är uppenbara redan nu."

Vilka är då dessa lärdomar? Och i vilken mån har vi tillgodogjort oss dem?

Detta är frågor som ropar på svar. Det var nämligen något ytterligt förbryllande med hela den kubanska katastrofen. Presidenten och hans närmaste rådgivare är utan undantag intelligent folk. Ändå lät de intala sig att några få hundratal man skulle kunna störta en välförskansad kommunistregim. Och därför att de trodde detta, lade de Förenta staternas prestige i händerna på dessa få hundratal man.

Denna artikel är ett försök att klarlägga hur en så häpnadsväckande felbedömning kunde ske och hur liknande misstag ska kunna undvikas i framtiden. För att utröna detta har jag resonerat med de flesta av de personer i Washington som hade något med det kubanska företaget att skaffa, och dessutom med en del klokt och sansat folk som inte var inblandade. Och vi kom fram till att det framför allt är fyra "hälsosamma lärdomar" vi kan dra av katastrofen.

För det första: *Ledarna för en omfattande förtäckt operation i stil med landstigningen på Cuba får inte samtidigt vara de som avgör om operationen i fråga har utsikter att lyckas eller inte.* Dessa utsikter måste tvärtom bedömas — kallt och nyktert — av ex-

(Eftertryck förbjudes)

perter som inte har det minsta med operationen att göra, och som har tillgång till egna, oberoende informationskällor.

De män inom Centrala underrättelsebyrån (CIA) som leder speciella operationer av det här slaget är vanliga dödliga precis som ni och jag. Och just för att de är människor av kött och blod, kan de bli känslomässigt engagerade i sina förehavanden, vilket i sin tur kan förvilla deras omdöme. Av de många CIA-tjänstemän som var inblandade i det kubanska äventyret behöver vi bara nämna två, högste chefen, Allen Dulles, och chefen för planläggning och operationer, Richard M. Bissell. Det var Dulles som ytterst svarade för den kubanska operationen, medan Bissell skötte den praktiska utformningen från dag till dag. Bägge är utomordentligt skickliga män, som helt går upp i sin tjänst. Hur kom det sig då att de — och de andra tjänstemännen i CIA — tog så kapitalt miste?

Svaret sönderfaller i tre delar. För det första får man ta tidigare framgångar med i beräkningen. Det var Bissell som var hjärnan bakom U-2-spionaget över Ryssland — en i sitt slag utomordentligt skickligt planlagd underrättelseoperation (vilket inte hindrar att man bar sig synnerligen klumpigt åt, när piloten Powers plan hade blivit nerskjutet). Dulles och hans medhjälpare hade också ett kraftigt finger med i spelet när Castros föregångare som den ledande prokommunisten i Latinamerika, Jacobo Arbenz, fick respass från Guatemala.

Framgångar av det slaget ingav herrarna i CIA ett ödesdigert självförtroende. Deras tillförsikt stärktes av informationerna de fick från Cuba. Nästan utan undantag försäkrade deras agenter att hatet mot Castro och hans anhängare var så starkt och så allmänt utbrett, att de flesta kubaner skulle ansluta sig till en revolt mot den skäggige diktatorn, om de bara fick chansen.

Slutligen blev — och detta gällde framför allt Bissell — de CIA-män som ledde den kubanska operationen efter hand känslomässigt engagerade i företaget. Det var bara naturligt att så skulle ske. Under nästan ett helt år hade Bissell och hans medhjälpare hållit på med att planlägga landstigningen. Ofrivilligt hade de smittats av den entusiasm, djärvhet och falska optimism som besjälade de kubanska flyktingarna, vilka var beredda att sätta sina liv i pant på att Castro kunde störtas.

Även planeringen av själva operationen blev ensidigt bedömd, därför att den behandlades som en intern militär angelägenhet. Den detaljerade planen gjordes upp av militära experter, som naturligt nog var ivriga att få se den omsatt i praktiken och därför framställde den i så gynnsam dager som möjligt. Den granskades först av försvarsstaben, och därefter av två medlemmar av Högsta Militärledningen, nämligen dess ordförande, general Lyman Lemnitzer, och marinchefen, amiral Arleigh Burke. På Högsta Militärledningens vägnar godkände Lemnitzer och Burke i en skrivelse till presidenten uttryckligen planen under två förutsättningar, nämligen dels att CIA:s politiska bedömning var korrekt, dels att de Castrofientliga styrkorna kunde tillförsäkras luftherravälde över operationsområdet. Militärernas entusiasm för sin egen plan var, liksom CIA:s, begriplig. Dessutom har militärer alltid en benägenhet att föredra handling framför passivitet.

Låt oss nu dröja vid president Kennedys situation när han på sitt skrivbord finner den topphemliga planen för en operation, som — om den lyckas — kommer att i hög grad förändra det politiska läget på västra halvklotet till Förenta staternas fördel. Han finner att alla experter *utan ett enda undantag* tillstyrker företaget, att nära 3.000 kubaner har utbildats av Förenta staternas regering med en åtminstone underförstådd försäkran att denna regering ska hjälpa dem att befria sitt land från en kommunistisk diktatur.

Dessutom får presidenten veta att tiden snart är ute. Ryska jetjaktplan kommer till Cuba, nermonterade och förpackade i lårar; i Tjeckoslovakien utbildade kubanska flygare beräknas följa efter inom kort. Regeringen i Guatemala har meddelat att de kubanska utbildningslägren där måste utrymmas. Anta att presidenten avskriver operationen. Skulle då inte kubanerna — och en mängd andra, inklusive de amerikanska republikanerna — kunna säga att den nye presidenten av feghet hade försuttit chansen att störta Castro?

På en punkt är alla utsagor samstämmiga. Kennedys instinkt sa honom från första stund att operationen borde avskrivas. "Presidenten hade en känsla av att det var något sjukt med hela företaget", säger en av hans medhjälpare. Hans utrikesminister, Dean Rusk, och hans skicklige specielle assistent i Vita huset McGeorge Bundy hade samma instinktiva betänkligheter. Men med tanke på det kompakta stöd som den samlade expertisen gav operationen, är det inte svårt att begripa varför de inte lät sina betänkligheter bli utslagsgivande.

Presidenten tog faktiskt del av en promemoria från en annan av sina speciella assistenter, Arthur Schlesinger, där denne direkt motsatte sig planen. Schlesinger, som hade erfarenheter från CIA:s föregångare under kriget, OSS (Office of Strategic Services), hade lärt sig att misstro sådana uppgifter som grundade sig på flyktingars förhoppningar och drömmar. Han var också orolig för de världspolitiska följderna av ett misslyckande eller till och med en halv framgång på Cuba. Men Schlesinger drog sig för att motsätta sig planen vid konferenserna. "Arthur hade rätt", säger en av deltagarna, "men han höll väldigt tyst med det."

Denna ovillighet att sjunga ut vid konferenserna var den ogripbara faktor som till sist förledde Kennedy att ge invasionen sin halvhjärtade välsignelse. Avgörandet fattades vid två sammanträden den 4 och 5 april. Det första hölls i ett fullpackat konferensrum i utrikesdepartementet. Presidenten var ordförande, och bland de övriga närvarande märktes Rusk, försvarsminister Robert McNamara, Dulles, Lemnitzer, förre biträdande utrikesministern Thomas Mann, biträdande försvarsministern Paul Nitze, experten på sydamerikanska frågor Adolf Berle, Bundy, Schlesinger, Bissell och ordföranden i senatens utrikesutskott, Arkansassenatorn William Fulbright.

— en variant av välkända CORYFIN

CORYFIN®-M

välgörande
uppfriskande
törstsläckande
för hals
och röst

en medicinsk
tillredning
för hals och röst
från världsberömt
läkemedelsföretag

BEHAGLIGT LENANDE
FRISK SMAK
MINDRE CORYFINFORMAT
POPULÄR FÖRPACKNING

BAYER

CORYFIN — en Bayer-produkt, tillverkas på licens av PIX AB, Gävle

PIX AB • GÄVLE
PIX
halsspecialisten

C6

PIX AB • GÄVLE

Sedan Bissell och Dulles hade dragit upp riktlinjerna för den tilltänkta operationen, framförde Fulbright vältaligt sitt tydligen djupt kända ogillande av planen. Ett sådant förtäckt angrepp på en annan regering var, menade han, i sig självt omoraliskt — hur förkastlig ifrågavarande regering än kunde te sig. Det hörde till den sortens företag som inte låg för Förenta staterna och som Förenta staterna därför inte borde befatta sig med.

Så gick Kennedy runt bordet och pekade med en karakteristisk gest på en efter en av deltagarna och frågade om de var för eller emot operationen. Han gick emellertid aldrig runt hela bordet, och på så sätt blev Schlesinger och en eller ett par till — säkert till sin stora lättnad — aldrig utsatta för det pekande fingret. Men alla som tillfrågades av Kennedy — även Rusk — godkände uttryckligen planen, vare sig nu detta skedde med tvekan eller med entusiasm.

Dagen därpå kallade presidenten till sig Rusk, McNamara och Dulles. Det var nu som Kennedy träffade sitt slutliga avgörande och gav klarsignalen. Men han framhöll att Förenta staternas krigsmakt inte under några förhållanden fick bli indragen och att de kubanska exilledarna i förväg måste underrättas om detta. Följaktligen sändes Berle och Schlesinger till New York för att informera ordföranden i det kubanska revolutionsrådet, dr José Miró Cardona, om att det inte skulle bli något öppet amerikanskt deltagande. Men de kubanska ledarna hade redan förut fått en försäkran om att deras exilstyrkor skulle få herra

väldet i luften med hjälp av från Förenta staterna levererade plan, baserade i Guatemala. Därför gjorde de aldrig något försök att inställa operationen.

Uppenbarligen innebar presidentens veto mot väpnad amerikansk intervention — utom vid ett eventuellt Castroangrepp mot den amerikanska flottbasen Guantánamo — en fundamental förändring i hela företagets karaktär. I viss mån insåg man nog betydelsen av denna förändring och vidtog sina mått och steg. Så valdes till exempel ett alternativt landstigningsområde, varifrån man räknade med att kunna nå en reträttposition i Escambraybergen, för den händelse brohuvudet inte kunde hållas. (Det vanvettiga i tanken att någon större del av invasionsstyrkan skulle kunna ta sig de 80 kilometerna fram till dessa berg genom fientligt territorium hade säkert blivit uppenbart, om hela planen hade granskats på nytt med hänsyn till presidentens beslut.) Fastän en del justeringar i planen genomfördes, var det dock i själva verket ingen som ställde denna avgörande fråga: "Om Förenta staterna inte är beredda att garantera framgången, bör då en handfull kubanska flyktingar få riskera Förenta staternas prestige på ett företag som alldeles uppenbart kan komma att misslyckas?"

En orsak till att det aldrig blev någon verkligt ingående omprövning av planen var att ingen ville vara den som stod upp och sa: "Om presidenten vägrar att under några omständigheter låta den amerikanska krigsmakten bli inblandad, bör hela operationen inställas." Det hör till

Hemorrojder?
-nu finns
något nytt
som hjälper
och lindrar
Alcos•Anal!

ALCOS-ANAL N salva i tub med bekväm sprutpip för ytligt liggande och ALCOS-ANAL stolpiller för djupt liggande hemorrojder.
ALCOS-ANAL N salva och ALCOS-ANAL stolpiller är registrerade läkemedel och säljes receptfritt på alla apotek.
Konsultera alltid läkare vid långvariga besvär.

Nytt

ALCOS-ANAL-kuren

Sänd in kupongen för utförlig information om Alcos-Anal-kuren. V. g. texta!

Till Aktiebolaget MEDA
Stora Badhusgatan 20, Göteborg C

Namn .....
Adress .....
Postadress .....

DB 11/61

den sortens saker som ingen framåtsträvande statstjänsteman gärna vill säga. En annan orsak var att det finns ett inbyggt byråkratiskt tröghetsmoment hos alla mera omfattande statliga aktiviteter, som gör det oerhört svårt att plötsligt lägga in backväxeln. I varje fall är den andra lärdomen från den kubanska tragedin klar och entydig: *Om man gör en fundamental förändring i en omfattande operationsplan, måste hela planen omprövas från början till slut.*

När president Kennedy gav klarsignal för operationen med det förbehållet att amerikanska krigsmakten över huvud taget inte skulle få delta, ägnade han sig åt den riskabla sysselsättningen att försöka både äta upp sin kaka och ha den kvar. Två beslut som fattades just då operationen skulle sätta igång härrörde från samma tvehågsenhet.

För det första offentliggjorde presidenten på en presskonferens ett par dagar före invasionen sitt beslut att Förenta staterna inte under några omständigheter skulle tillgripa våld mot Cuba. Detta offentliga uttalande, som på förhand låste hans handlingsfrihet, var föranlett av en önskan att "rädda Förenta staternas ansikte". Men hela syftet med det kubanska äventyret var ju att det skulle bli gnistan som tände en allmän resning mot Castro, och presidentens deklaration var utan tvivel en av orsakerna till att även ansatsen till en sådan resning uteblev. Försök själv sätta er in i en Castrofientlig kubans situation. Om ni på förhand fick veta att Förenta staterna inte hade för avsikt att ta några som helst risker för att bringa Castro på fall, skulle ni nog inte vara så ivrig att ta några risker själv.

Det andra beslutet enligt principen att både äta upp kakan och ha den kvar fattades när landstigningen var omedelbart förestående. En väsentlig detalj i Cubaplanen var att Castros obetydliga flygvapen skulle sättas ur spel. Detta skulle ske med hjälp av 16 i Guatemala baserade bombplan av typ B-26, vilka CIA hade ställt till de kubanska rebellernas förfogande. Det första flyganfallet sattes in den 15 april, två dagar före landstigningen. Planenligt förklarades detta vara en spontan aktion av piloter som hade deserterat från Castros flygvapen.

Presidenten hade gett order om att intet fick göras som kunde kasta minsta skugga på den amerikanske FN-ambassadören Stevensons trovärdighet. Man skulle med andra ord inte föra Stevenson bakom ljuset eller anmoda honom att föra andra bakom ljuset. Stevenson kände till denna order. När han så från utrikesdepartementet fick rapport om att de piloter som utfört flyganfallet var desertörer, trodde han på detta och hävdade lidelsefullt Förenta staternas oskuld. När han — för sent — fick veta att historien om deserteringarna i själva verket var uppdiktad, blev han med all rätt ursinnig och fordrade att man skulle upphöra med den sortens förehavanden. Han fick stöd av Rusk, och presidenten gav order om att inställa det andra planerade angreppet mot Castros flyg.

Vid det laget befann sig invasionsstyrkan redan ute till havs. Vid flyganfallet den 15 april hade man missat tre stridsutrustade jetövningsplan av typ T-33, och de förhållandevis lång-

samma bombplan som eskorterade invasionsstyrkan blev ett lätt byte för dessa. Ammunitionsfartyget, "Rio Escondido", sänktes, och angriparna hade inom kort förlorat just vad samtliga krafter bakom planerna hade ansett vara det väsentliga, nämligen herraväldet i luften över operationsområdet. När detta hade gått förlorat var allt förlorat.

Detta leder oss rakt på den tredje lärdomen från den kubanska katastrofen: *Man måste inse att det absolut inte duger med några halvmesyrer när man ger sig in på en operation där så här stora avgöranden står på spel. Är priset för ett misslyckande för högt — vilket det var på Cuba — måste det finnas både vilja och medel att förhindra ett misslyckande. I annat fall bör operationen över huvud taget inte företas.*

Vad innebär detta för den fria världens vidkommande? Om kommunisterna i det oändliga ska få ha monopol på det förtäckta angreppet, på invasioner genom ombud, kommer de i det långa loppet att segra överallt, precis som de nu håller på att segra i Sydostasien. Och det råder inte något tvivel om att Västs värdefullaste tillgång i den långa kraftmätningen är just det sjudande hatet mot kommunistiskt förtryck inom de kommunistiskt styrda länderna — bland dem Cuba. Denna tillgång måste absolut utnyttjas, men det gäller att finna rätta sättet att göra detta.

På Cuba försökte man sig på att utnyttja den med hjälp av kommunistiska metoder. Såtillvida hade senator Fulbright rätt när han ogillade operationen. Ett samhälle med fria medborgare och en fri press medger helt enkelt inte den järndisciplin och den totala sekretess som fordras för ett omstörtningsföretag av kommunistisk modell. Innebär detta att västmakternas händer är bundna för all framtid?

En av deltagarna i Cubakatastrofen, som efteråt grundligt tänkt igenom dess innebörd, är inte av den uppfattningen. "Tänk om vi hade gått till väga på ett typiskt amerikanskt sätt", säger han, "satt igång med stor uppståndelse, publicitet och förvirring. Rivaliserande kommittéer. Braskande annonser om vapen till det fria Cuba. Artiklar i tidningarna om de tappra kubanska flyktingarna som utbildar sig för att kunna befria sitt land. Insamlingskampanjer för jetplan till de kubanska frihetskämparna. Ledarartiklar för och emot — givetvis mest för. Själva operationen hade man naturligtvis fått lov att hålla så pass hemlig att det taktiska överraskningsmomentet hade bevarats — men å andra sidan var ju detta ändå det enda vi lyckades bevara. Och naturligtvis skulle det fordras en tämligen fast hand bakom kulisserna. Så här i efterhand tror jag faktiskt att vi kunde ha lyckats på det viset."

Det är tänkbart. Den fjärde lärdomen från Cuba förefaller vara:

Kommunistblocket får inte ha monopol på det förtäckta angreppet. Men för att kunna föra över striden till de kommunistiska länderna måste amerikanerna och deras allierade finna egna metoder, som springer fram ur deras eget förflutna och ur deras egna samhällsformer.